

NOTES

LES VARIANTS DE LA RECENSIÓ OCCIDENTAL DE L'EVANGELI DE MARC (IV)

(Mc 1,40-2,17)

Josep RIUS-CAMPS

III. SEGONA SECCIÓ: Mc 1,40-3,7

La Secció Segona comprèn set seqüències distribuïdes segons la figura A B C // D \\ C' B' A'. En el centre, Marc presenta la nova comunitat de Jesús, constituïda pels exclosos d'Israel ensems que pels deixebles israelites [D] (2,15-17); a banda i banda ha situat la crida dels no-israelites (Leví/Jaume d'Alfeu) [C] (2,13-14), respectivament la novetat aportada per la presència constant de l'Espòs entre els deixebles que componen la cambra nupcial [C'] (2,18-22); en la segona i en la penúltima seqüència Jesús mostra l'autoritat omnímoda de l'Home sobre la terra amb la guarició de l'home paralític [B] (2,1-12) i la supremacia de l'Home sobre la Llei en l'episodi d'arrencar espigues en dissabte [B'] (2,23-28); en els extrems es presenta el leprós, excomunicat per raó de la seva impuresa legal [A] (1,40-45), i l'home atrofiat pel legalisme de la sinagoga [A'] (3,1-7).

Les correspondències entre les seqüències correlatives són eloqüents, així com el contrast en el centre:

A // A': σπλαγνισθεις (TA) / οργισθεις (D) // περιβλεψαμενος αυτους μετ οργης; εμβρομησαμενος (TA) / ενεβρυσαμενος (D) αυτω // συλλυπουμενος επι τη πωρωσει (TA) / νεκρωσει (D) της καρδιας αυτων; εκτεινας την χειρα αυτου ηψατο (+ αυτου D) // Εκτεινον την χειρα (+ σου D); και ευθυσ (TA) / ευθεως (D) απηλθεν απ αυτου η λεπρα, και εκαθαρισθη // και εξετεινειν και απεκατεσταθη η χειρ αυτου (+ ευθεως D); Μωυσης // τοις σαββασιν (2x); ο δε εξελθων // εξελθοντες (+ δε D); διαφημιζειν τον λογον \\ εσιωπων; εξω επ (TA) / εν (D) ερημοις τοποις ην // ανεχωρησεν εις την θαλασσαν; ωστε μηκει δυνασθαι φανερωσ εισελθειν εις πολιν \\ και εισηλθεν παλιν εις την συναγωγην.

B // B': παλιν // παλιν (D); τινες των γραμματεων // οι Φαρισαιοι; τις δυναται αφιεναι τας αμαρτιας ει μη εις (- D) ο θεος; // ους ουκ εξεστιν φαγειν ει μη τους ιερεις (TA) / τοις ιερευσιν (D); εξουσιαν εχει ο υιος του ανθρωπου αφιεναι αμαρτιας επι της γης (TA) / επι της γης αφιεναι αμαρτιας (D) // κυριος εστιν ο υιος του ανθρωπου και του σαββατου.

C \ C': και πας ο (+ D) οχλος ηρχετο προς αυτον και εδιδασκεν αυτους \ και ησαν οι μαθηται Ιωαννου και οι Φαρισαιοι νηστευοντες και ερχονται και λεγουσιν αυτω; καθημενον επι το τελωνιον \ νηστευοντες (...) νηστευουσιν; και αναστας (Leví TA / Jaume d'Alfeu D) ηκολουθησεν αυτω // οι υιοι του νυμφωνος.

D (centre): πολλοι τελωναι και αμαρτωλοι συνανεκειντο τω Ιησου και τοις μαθηταις αυτου \ οι γραμματεις και οι Φαρισαιοι; οι ισχυοντες \ οι κακως εχοντες; δικαιοις \ αμαρτωλους.

[A] Mc 1,40-45: *El leprós: l'excomunicat que vol ser reintegrat en el judaisme*

La primera seqüència de la Segona Secció [A] està delimitada per l'arribada d'un leprós a l'indret on es troba Jesús, d'un personatge representatiu de la marginació religiosa, i per la seva sortida (vv. 40 \ 45). Consta de cinc moviments estructurats entorn d'un centre: *a b // c \ b' a'*. En el primer moviment es presenta la figura d'un leprós que pretén ser declarat pur per Jesús [a]; en el segon, Jesús, compadit/aïrat, transgredeix la Llei del pur i l'impur i el convenç perquè ell mateix es consideri pur [b]; en el centre es comprova la desaparició de la lepra i la recuperació de l'estat de puresa legal [c]; seguidament Jesús l'empeny fora, li exigeix silenci i el despatxa perquè mostri davant el sacerdot que és un fidel observant de la Llei [b']; finalment, en el darrer moviment, en comptes de callar i mostrar que és un individu observant, divulga aquesta dita, cosa que impossibilita Jesús d'entrar a les ciutats, forçant-lo a quedar-se fora, en llocs deserts.

[a] 1,40: *Un leprós pretén de ser readmès en la institució religiosa*

En el primer moviment [a] un leprós, expulsat temporalment de la societat israelita, escomet Jesús i pretén que ell el declari pur.

95. παρακαλων TA | ερωτων TO (D, *depraecans* d) [v.l. NR].

96. (παρακαλων αυτον) λεγων TA* (B 2427 sa^{mss}) | και γονυπετων λ. TA² (S*; Merk⁹, NA²⁶, Bover-O'Callaghan, *Trilingüe*) | κ. γον. και λ. TA³ (S² L Θ f¹ 565. 579. 892. 1241. 2542 pc [lat]; [κ. γον.] entre claudàtors NA²⁷, GNT⁴) | κ. γον. αυτον κ. λ. TA⁴ (A C Δ 0130. 0233 f¹³ 28. 33. 157. 180. 597. 700. 1006. [1010. 1071 αυτω] 1292. 1342. 1505 M [q] sy^{h-pal} geo; Bas) | (ερωτων αυτον) και λεγων TO (D W Γ pc, [*depraecans eum*] et dicens d it).

97. (λεγων) αυτω TA | om. TO (D W al d it sa bo^p) [v.l. NR].

98. κυριε, ο τι TA*? (B) | οτι TA² (S A pm M) | οτι κυριε TA³ (sa bo^p) | om. TO* (D d lat) | κυριε TO² (C W Θ it) [v.l. NR].

99. (εαν) θελης TA (*uolueris* d) | θελεις D, per itacisme.

95-97) El TA* primitiu es diferenciava del TO tan sols en el to amb què el leprós s'adreçà a Jesús, «suplicant-lo dient-li», més respectuós que el to més directe de l'occidental, «demanant-li i dient»; més tard s'accentuarà aquest sentiment de reverència i submissió afegint (en cursiva) «suplicant-lo *agenollat* i dient-li» (cf. Mc 10,17), per influència probablement dels altres sinòptics (προσεκυνει αυτω Mt 8,1 | πεσων επι προσωπον Lc 5,12).

98) La influència dels paral·lels sinòptics s'aprecia també en l'afegit del títol de «Senyor» amb què el leprós es dirigeix a Jesús. En el TA* (B) l'οτι després de κυριε tenia probablement valor de pronom relatiu, ο τι, en el sentit de «Senyor, allò que per ventura volguessis» (cf. Sv 12,18 LXX: παρεστιν γαρ σοι, οταν θελης, το δυνασθαι).

99) La variant occidental es deu simplement a l'itacisme (εαν es construeix amb el verb en subj.). A continuació B03 presenta la forma més recent δυνη, en comptes de la clàssica δυνασαι.

[b] 1,41: *Jesús desafia la Llei i invita el leprós a considerar-se legalment pur*

En el *segon moviment* [b] Jesús, compadit/aïrat, transgredeix la Llei amb el gest de tocar-lo i invita el leprós a deixar de considerar-se un impur.

100. σπλαγνισθεις TA (S A B C L W Δ Θ 0130. 0233 f^{1.13} 28. 33. 157. 180. 205. 565. 579. 597. 700. 892. 1006. 1010. 1071. 1241. 1243. 1292. 1342. 1424. 1505. 2427 M aur c e f l q vg sy co arm eth geo slav; Bas) | οργισθεις TO (D a, *iratus* d ff² r^{1*}; [Diatess] Ephr).

101. την χειρα αυτου ηψατο TA (S B L 892. 2427. l 2211 pc | τ. χ. αυτου ηψατο αυτου TO* (D pc, *manum suam et tetigit eum* d lat) | τ. χ. ηψατο αυτου TO² (A C W U f^{1.13} 33 M).

100) Mentre que, segons el TA, en perfecta correspondència amb l'actitud anterior del leprós, la «compassió» hauria estat el desencadenant de l'actuació de Jesús a favor d'ell, segons el TO l'«aïrament» l'hauria impel·lit a desembarassar-se del leprós que havia acudit a ell i li havia demanat que el declarés pur, com si fos ell qui ostenta l'autoritat suprema sobre la Llei del pur i l'impur (cf. Ac 10,15; 11,9). No és el mateix dir que Jesús «es compadí» o que «s'aïrà» perquè se li acostà el leprós: l'acte de «compadir-se» pressuposa que sentí pena per la situació de marginació que connotava la lepra i que estava disposat a guarir-lo; en canvi, l'acció d'«aïrar-se» indica que estava profundament indignat per la proposició que li acabava de fer demanant-li que el declarés pur. La interpretació del passatge canvia radicalment segons que se segueixi l'una o l'altra recensió¹.

101) En el TO no hi pot haver cap ambigüitat sobre la persona a qui es refereix el primer pronom αυτου (la mà *de Jesús*) en explicitar un segon αυτου (la persona *del leprós*). Notem que després d'aquest gest inconfusible de demostració del que ell *pot fer*, Jesús no respon utilitzant la veu activa, tal com el leprós propugnava que fes (δυνασαι

1. οργισθεις és certament *lectio difficilior*. D'aquí que alguns comentaristes la considerin com la lliçó original: cf. Mateos-Camacho, *Marcos* I 177.

με καθαρισαι), sinó la veu passiva (Θελω, καθαρισθητι): «Vull, purifica't» (l'imper. pass. equival a un reflexiu), i que parafrasejant diria: «Vull, sí, però no esperis que jo et declari pur; al contrari, tu mateix t'has de considerar pur» (cf. Mc 7,19²; Ac 10,15; 11,9). La «lepra» –com s'explicitarà a continuació– és quelcom *extern* a l'individu, talment que, un cop s'hagi *allunyat* d'ell, quedarà pur, després d'haver pres consciència que no és un impur (cf. el passiu εκαθαρισθη del centre de la seqüència).

[c] 1,42: *Rehabilitació de l'individu pur i observant*

En el centre [c] de l'estructura es comprova l'allunyament de la lepra –l'equivalent d'una excomunió– i la recuperació de la puresa legal.

102. ευθυς TA | ευθεως TO (A C D W pm M, statim d lat) [v.l. NR].

102) La distinció entre ευθυς (adv. local) i ευθεως (adv. temporal) no es verifica en el TA. En el TO es diferencia clarament l'aspecte d'immediatesa *en el temps* (ευθεως) que vigeix entre l'ordre de Jesús i l'allunyament de la lepra (v. 42) del d'immediatesa *en l'espai* (ευθυς) que s'establirà tot seguit entre l'acció d'abalançar-se sobre el leprosit i la seva expulsió de l'indret on Jesús es troba (v. 43)³.

[b'] 1,43-44: *Expulsió, prohibició de dir-ho a ningú i ordre de presentar-se al sacerdot*

En el quart moviment [b'], Jesús, profundament indignat, el foragita del seu entorn, li prohibeix de dir-ho a ningú i el commina a complir amb els seus deures de fidel observant de la Llei.

103. (V. 43) εμβροησαμενός TA | ενεβροησαμενος TO (D, comminatus d) [v.l. NR].

104. (V. 44) (μηδενι) μηδεν TA (B C Θ f¹ [f 2427] M sy^h) | om. TO (S A D L W Δ 0130 f¹³ 33. 565. 700. 892. 1241. 1424. 2542. l 2211 al d latt).

105. σεαυτον δειξον TA | δ. σε. TO (D, ostende teipsum d) [v.l. NR].

103) Tot i tractar-se de dues formes verbals amb els mateixos prefixos (εμ-, βρι-), el verb emprat pel TO és d'una contundència inusitada, ενεβροησαμενος αυτω (d'εμβριθω, «fondre avec violence sur»⁴, «press heavily»⁵, «abalançar-se, llançar-se sobre»): «havent-se abalançat sobre ell», en estreta relació amb l'acció anterior d'«airar-

2. La glossa καθαριζων (-ζει D) παντα τα βρώματα (vegeu Lohmeyer, *Marcus* 142) sembla ser un comentari del redactor (Marc). Lluc l'hauria omès en el primer volum (també Mt) parafrasejant-la en el segon: d'aquí l'estreta connexió d'aquesta glossa amb el contingut de la veu celeste que parlà a Pere: «Allò que Déu ha declarat pur, tu no ho declaries profà!», fent referència –com ho ha donat ja a entendre la visió del projecte de Déu sobre el regne animal– al moment de la creació (cf. Gn 1,20-25).

3. Vegeu *Les variants... de Mc (I)*, no. 30.

4. Bailly 653A.

5. L.-S.-J. 540B.

se» quan va sentir la proposició del leprós. El TA, en canvi, empra un verb menys comprometedor per a la persona de Jesús, *εμβρομησαμενος αυτω* (d'εμβρομαμαι, «of persons snorting with inward rage or indignation»⁶, «admonish urgently, rebuke»⁷, «increpar indignat, censurar»): «havent-se irritat contra ell». El fet que Jesús «tot dret el foragità» de l'indret on ell es trobava i vers el qual havia acudit el leprós, utilitzant el mateix verb de què s'havia servit per a «expulsar» l'esperit immund⁸, reforça la duríssima doble reacció de Jesús que, segons el TO, acabem de comprovar.

104) El TA és molt taxatiu: «no diguis *res* a ningú», doble negació i doble complement (dat. de persona i ac. de cosa). El TO presenta, en canvi, una construcció diferent (dat. de persona tan sols): «no parlis amb ningú»⁹.

105) El TA recalca que ha de ser *ell mateix* (emfàtic) qui s'ha de mostrar al sacerdot, mentre que el TO posa l'accent en l'ordre de *mostrar-se* i aconseguir amb l'encavalament dels dos primers imperatius (*υπαγε δειξον σεαυτον τω ιερει*) que es doni pressa a presentar-se al sacerdot.

[a'] 1,45: *Repercussió negativa de la divulgació del fet*

En el *darrer moviment* [a'], l'home rehabilitat, en comptes de silenciar la dita de Jesús, la divulga pertot arreu impedint-li d'entrar a les ciutats i obligant-lo a moure's per llocs deserts.

106. (*κηρυσσειν*) πολλα TA | *om.* TO (D W d latt).

107. αυτον (*δυνασθαι*) TA | *om.* TO (D W d) [*v.l.* NR].

108. φανερωσ εις πολιν εισελθειν TA* (A B W Θ 0130 fl.¹³ 2427 M lat sy^h) | εις π. φαν. εισελ. TA² (S C L 28. 33. 565. 892. 2542. l 2211 *al*) | φαν. εισελ. εις π. TO (D, *manifest[a]e introire in ciuitatem d ff² vg^{cl}*).

109. ελ ερημοις τοποις TA | εν ερ. τ. TO (A C D Θ *pm M, in desertis locis d latt*) [*v.l.* NR].

110. (τοποις) ην TO | *om.* TA (B 2427 b e).

106) El TA diferencia mitjançant un doble complement entre l'acció de «pregonar-ho més i més» (πολλα, equivalent a una locució adverbial) i la de «divulgar la dita»¹⁰ de Jesús; el TO les associa amb un únic complement: «començà a pregonar¹¹ i a divulgar aquella dita».

6. Zerwick-Grosvenor 104.

7. L.-S.-J. 540B.

8. El verb *εβαλλω* és un verb de sentit fort. Fins ara l'hem comprovat en l'acció de l'Esperit Sant d'«empènyer» Jesús cap al desert (1,12) i en la de Jesús d'«expulsar» els dimonis dels posseïts (1,34.39), mentre que a l'esperit immund l'intimà a «sortir» (1,25), el seu equivalent.

9. Cf. Bailly, s.v. *επω* A II 2 «avec un dat. de pers. ειπειν τινη (...) parler à qqn».

10. τον λογον, amb art. anafòric, regit pel verb *διαφημιζω*, no té sentit tècnic, «el missatge» (primera al·lusió en Mc 2,2), sinó que es refereix simplement a «l'ordre» que Jesús li havia impartit per triplicat (tres imperatius): vegeu Mt 28,15 (mateixa construcció) i Lc 5,15.

11. L'inf. *κηρυσσειν* no té aquí tampoc el sentit tècnic de «proclamar el missatge», sinó el de «fer públic, pregonar a alta veu» un secret, com en Mc 7,36; Lc 8,39.

107) El TA intenta desfer l'ambigüitat de l'incís relatiu a Jesús, tot i que *αυτον* en principi també es podria referir al leprós. L'ambigüitat es resol per si mateixa, ja que la conj. *ωστε* + inf. no fa sinó recalcar l'efecte d'aquesta «divulgació», en contrast amb la «prohibició» que Jesús li acabava de fer.

108) L'una i l'altra recensió emfatitzen l'adverbi, però el TA anticipa també «a cap ciutat», acontentant-se el TO amb l'ordre natural dels mots, «entrar a cap ciutat».

109) El TA empra la prep. *επι* + dat., indicant la *fixesa* dels diversos llocs per on Jesús es veu obligat a restar, mentre que el TO utilitza *εν* + dat., per a indicar precisament la naturalesa dels *indrets* on es veu forçat a quedar-se.

110) L'el·lipsi de l'impf. *ην* no és gaire usual¹². El TO subratlla amb l'impf. la *duració* de l'estada de Jesús «en llocs deserts» forçada per la delació de l'ex-leprós.

L'ex-leprós, foragitat per Jesús, en comptes de reintegrar-se al cercle religiós d'on havia estat exclòs i amb el qual segueix identificant-se, car continua creient en la validesa de la Llei del pur i l'impur, altrament no hauria estat marginat com a «leprós», pregona pertot arreu que Jesús no el considera impur, enfrontant-lo així amb les autoritats religioses que l'havien marginat per culpa de la seva impuresa legal. La recensió occidental descriu en termes duríssims la reacció de Jesús a la proposta que li havia fet el leprós perquè el declarés legalment pur, confrontant-lo així amb els dirigents jueus que l'havien excomunicat. L'ex-leprós s'hauria d'haver reintegrat a la institució religiosa en la qual continuava creient.

Mc 1,40-45 [A]

B03

[a] 1,40 Acudeix a ell un leprós suplicant-lo i dient-li: «Senyor, si ho volguessis, pots declarar-me pur.»

[b] 41 Compadit, havent estès la mà, el tocà i li diu: «Vull, purifica't!»

[c] 42 Directament s'allunyà d'ell la lepra i es va purificar.

[b'] 43 Irritat contra ell, tot seguit el foragità 44 i li diu: «Mira, no diguis res a ningú! Al contrari, vés, tu mateix mostra't al sacerdot i ofereix per la teva purificació el que va prescriure Moisès, perquè en tinguin prova.»

[a'] 45 Però ell, en sortir, començà a pregonar-ho més i més i a divulgar aquella dita, fins al punt que ja no podia ell manifestament a cap ciutat entrar, ans restava a fora, per llocs deserts, però acudien a ell de tot arreu.

D05

[a] 1,40 Acudeix a ell un leprós demanant-li i dient: «Si volguessis, pots declarar-me pur.»

[b] 41 Aïrat, havent estès la seva mà, el tocà i li diu: «Vull, purifica't!»

[c] 42 Immediatament s'allunyà d'ell la lepra i es va purificar.

[b'] 43 S'abalançà sobre ell, tot dret el foragità 44 i li diu: «Mira, no parlis amb ningú! Al contrari, vés, mostra't tu mateix al sacerdot i ofereix per la teva purificació el que va prescriure Moisès, perquè en tinguin prova.»

[a'] 45 Però ell, en sortir, començà a pregonar i a divulgar aquella dita, fins al punt que ja no podia manifestament entrar a cap ciutat, ans restava a fora, en llocs deserts, però acudien a ell de tot arreu.

12. Cf. B.-D.-R., § 128,3.

[B] Mc 2,1-12: *El paralític: l'autoritat omnímoda de l'Home sobre la terra*

La *segona seqüència* [B] té novament com a marc la ciutat de Cafarnaüm i està perfectament delimitada per la congregació d'una gran multitud que obstrueix la porta de la casa on ha entrat Jesús i per l'arribada de quatre individus portant un paralític en una llitera, respectivament per la sortida d'aquest últim carregant la llitera amb la consegüent admiració de tots els presents (vv. 1-3 \ 12). Consta de vuit moviments estructurats entorn d'un centre bipolar seguint la figura *a b c d // d' c' b' a'*. En el doble centre, Marc destaca la porfídia dels portadors del paralític per arribar on era Jesús [d], respectivament la reacció positiva de Jesús en adonar-se del crèdit que havien dipositat aquells en la seva persona [d']; a banda i banda, situa l'arribada dels portadors [c] i les crítiques velades d'alguns lletrats [c'], l'ensenyança impartida per Jesús als qui s'havien congregat fins a obstruir la porta de la casa [b] i la prova irrefutable que addueix davant els lletrats sobre l'omnímoda autoritat de l'Home sobre la terra [b'], l'entrada de Jesús a Cafarnaüm [a] i la sortida de l'home guarit [a'].

[a] 2,1: *Retorn a Cafarnaüm*

En el *primer moviment* [a] ens assabentem de la tornada de Jesús a Cafarnaüm i de la notorietat de la seva presència «a casa».

111. ηκουσθη TA | και ηκ. TO (A C D *pm M*, et *auditum est d lat*) [v.l. NR].

111) El TO conserva sovint la partícula introductòria de l'apòdosi¹³, encara que el verb de la pròtasi hagi estat construït en participi¹⁴.

[b] 2,2: *Congregació massiva fins a obstruir la porta*

En el *segon moviment* [b] es comprova la reacció dels habitants de Cafarnaüm que es congregaren multitudinàriament fins al punt d'obstruir l'entrada de la casa on era Jesús.

112. και TA (P^{88vid} S B L W Θ 33. 579. 700. 892. 2427 *pc lat sy^p co*) | κ. ευθεως TO (A C D 0130 fl.¹³ *M*, et *confestim d it sy^h*).

113. (ελαλει) αυτοις TA | προς αυτους TO (D W, *ad illos d it*) [v.l. NR].

114. τον λογον TA | λογον D [v.l. NR].

112) En el TO s'explicita un tret d'*immediatesa temporal* entre el fet de saber-se que Jesús era «a casa» i el de «congregar-s'hi molts» d'ells, subratllant així llur interès per escoltar-lo.

113) Diferència de matís entre el TA (simple dat., complement ind.) i el TO (προς + ac., direccional), més emfàtic.

13. Vegeu Zerwick, *Graecitas*, § 457.

14. Vegeu el meu article *Le substrat grec de la version latine des Actes dans le Codex Bezae*, no. 38, dins Parker-Amphoux, *Codex Bezae* 283-284.

114) La presència de l'art. (τον λογον) en el TA li confereix el sentit tècnic de «el missatge», enllaçant així amb 1,38-39, amb les degudes variacions terminològiques¹⁵. En canvi, la manca d'art. en D05 indica que no es tracta de «el missatge» en sentit tècnic, sinó d'una ensenyança més genèrica, probablement en paràboles (cf. 4,2), ja que no s'adreça a «els deixebles» (cf. 4,10ss, on per primera vegada apareixerà o λογος en sentit tècnic), sinó a una munió de gent «congregada» (συνεχθησαν πολλοι, terme emparentat amb συναγωγή) en una «casa» indeterminada (εν οικω)¹⁶.

[c] 2,3: *Arribada dels portadors d'un paralític*

En el *tercer moviment* [c] es comprova l'arribada de quatre individus portant un paralític.

115. ερχονται φεροντες προς αυτον TA (P⁸⁸ S B [L] 33. 892. [l 2211] *pc* *vgst.ww*) | ερχ. πρ. αυ. φερθ. TO (C* D Θ [W] f^{1.13} [565]. 579. 700. 1241. 2427 *al a*, *uenerunt ad eum adferentes* d ff² [q *vg^{cl}*] *sy^[pl.h]*).

115) El canvi d'ordre comporta matisos diferents. Els individus anònims que acaben d'arribar (ερχονται, pr.), segons el TA han vingut amb una intenció concreta: «Vénen duent cap a ell un paralític»; segons el TO, en canvi, l'accent recau en l'acció de venir cap a Jesús, connotant en segon terme la de portar un paralític: «Acudeixen a ell duent un paralític.» De fet, Jesús recalcarà més endavant «llur fe/adhesió» a la seva persona (v. 5), i no la situació del paralític.

[d] 2,4: *Arriament del paralític ajagut a la llitera*

En el *quart moviment* [d], primer del centre bipolar [d // d'], els portadors del paralític, en trobar l'entrada de la casa col·lapsada per la gentada, desensostraren el sostre i arriaren la llitera davant Jesús.

116. προσενεγκαι TA (P^{88vid} S B L Θ [33]. 892. 2427 *pc* *lat sy^{h.pal} co eth*; Aug), *inf. aor. de πρόσ-φερω* (cf. φεροντες προς αυτον del v. 3) | -εγγισαι TO* (P^{84vid} A C D Δ 0130 f^{1.13} *M*, *accedere* d it? *sy^p arm geo*) | -ελθειν TO² (W *sa^{ms} it?*).

117. αυτω TA | *om.* TO (D *pc* d it) [*v.l.* NR].

118. δια τον οχλον TA | απο του οχλου TO (D W, *prae turba* d *arm^{mss}*) [*v.l.* NR].

119. ο Ιησους TO (D Δ Θ 0130. 700. 1424 *pc*, *Jesus* d it *vg^{mss} sy^p*) | *om.* TA.

120. εξορευξαντες TA | *om.* TO (D W d it *sy^p bo^p*) [*v.l.* NR].

121. κατεκειτο TA | ην ... κατακειμενος TO (D, *erat... iacens* d) [*v.l.* NR].

116) El TA és conseqüent amb la llició anterior (no. 115) en precisar que «no podien portar-lo cap a ell» (s'ha de suplir αυτον), mentre que el TO també ho és, al seu

15. R. Pesch, *Il Vangelo di Marco* I 257.

16. Es tractaria de «la casa d'Israel» que engloba els israelites de Cafarnaüm amb llurs estructures religioses: vegeu Mateos-Camacho, *Marcos* I 194. 200-202.

torn, en puntualitzar que «no podien *apropar-se*» (ús intr., sotaentès «a ell»): el TA continua recalcant l'acció de *portar*, mentre que el TO posa l'accent en la d'*apropar-se* a Jesús, remarcant un procés progressiu d'*apropament*.

117) L'omissió del pronom per part del TO es deu a l'ús intrans. del verb προσηγγίζω (vegeu Ac 10,25 D).

118) La diferència entre l'una i l'altra recensió és quasi imperceptible: en el TA se subratlla la *causa física*, «per causa de la multitud» (cf. Mc 3,9); en el TO, es remarca la *causa impediènt*, «impedits per la multitud» (cf. Lc 19,3; Jn 21,6; Ac 12,14; 21,11). El TA és coherent amb l'estil històric-narratiu: no podien portar el paralític fins on es trobava Jesús *per causa de* la multitud que taponava l'entrada de la casa. El TO estableix una neta correspondència de contrast entre la intenció dels portadors, que vénen cap a Jesús (ερχονται προς αυτον), però que no poden *apropar-se* (προσηγγισαι), i l'*impediment* de la multitud (απο του οχλου), que els obligarà a remoure el sostre de la casa (απ-εστεγασαν).

119) L'explicitació del nom, «en Jesús», amb article, igual que en les mencions precedents (1,9 D.14.17.25 TA) i les següents (cf. 2,5.8, etc.), malgrat no ser absolutament necessària, aconsegueix tres funcions: 1) indica que Jesús és un personatge ben conegut del lector¹⁷ que s'arrecera sota aquest «sostre» (την στεγην οπου ην ο Ιησους), 2) el posa en contrast amb «la llitera» on jeia el paralític (τον κροβατον οπου ην ο παραλυτικος κατακειμενος, segons D) i 3) prepara l'acarament (δε) amb uns altres personatges que també es trobaven sota aquest mateix «sostre» i que seran mencionats en el v. 6 (ησαν δε τινες των γραμματεων εκει καθημενοι).

120) El detall conservat pel TA d'«obrir una bretxa» en el sostre forma part de l'estil narratiu d'aquesta recensió, a fi de precisar que no desensostraren tot el sostre de l'edifici, sinó que hi feren tan sols un esvoranc. El TO ho entén en sentit figurat –d'aquí la reduplicació απεστεγασαν την στεγην– indicant que han llevat el sostre sota el qual la multitud es protegia en actitud exclusivista.

121) La construcció del TO (οπου + impf. perifràstic) és més emfàtica que la del TA (οπου + impf.). A més, com acabem de veure, estableix una perfecta correspondència de contrast tant amb la postura de Jesús (οπου ην, impf.) com amb la dels lletrats (ησαν... εκει καθημενοι, impf. perifr.)

[d'] 2,5: *La fe dels portadors obté el perdó dels pecats del paralític*

En el *cinquè moviment* [d'], segon del centre bipolar [d // d'], Jesús, en adonar-se de l'adhesió a la seva persona dels portadors anònims, assegura al paralític que els seus pecats han quedat perdonats.

122. και ιδων TA (P⁸⁸ S B C L Θ f¹³ 28. 33. 565. 700. 892. 2427 pc e sa^{ms} bo) | ιδων δε TO (A D W 0130 f¹ M, cum uidisset autem d lat sy sa^{ms}).

123. αφιενται TA* (B 28. 33. 565. 1241. 1342. 2427. l 2211 pc, dimittuntur d lat eth; Diatess^{sy}), pr. d'ind. | αφιωνται TA² ([Δ] Θ), pr. de subj. | αφεωνται TO (P⁸⁸ S A C D L W 0130 f^{1,13} M b f q sy arm; Diatess^{arm} Aug), pf. d'ind.

17. Vegeu Heimerdinger-Levinsohn, *The Use of the Definite Article* 22.

122) El TA coordina (και) el segon centre [d'] amb els quatre moviments que constitueixen l'arsí de la perícope [a b c d], coordinats igualment entre ells; el TO, en canvi, estableix una disjunció (δε) en iniciar la tesi o tram descendent, moment en què Jesús (segona menció en el TO), que fins ara havia estat parlant als qui s'havien congregat dins l'edifici (v. 2), canvia d'adreçats, després d'experimentar la fe/adhesió dels portadors del paralític a la seva persona.

123) El TA* empra la veu passiva en pr. d'ind., tant aquí com en el v. 9, marcant el moment *puntual* en què el paralític obté el perdó: «Fill, et són perdonats els pecats»; el TO, en canvi, empra també la veu passiva, però en pf. d'ind., com farà igualment en el v. 9, indicant l'*estat* de perdó que ha obtingut el paralític gràcies a la fe dels seus portadors: «Fill, t'han quedat perdonats els pecats.»

[c'] 2,6-7: *Crítiques velades d'alguns lletrats*

En el *sisè moviment* [c'], una disjunció (δε) remarca la reacció d'alguns lletrats que «estaven allí asseguts (καθημενοι)» en actitud d'inquisidors, criticant en llur interior la declaració de Jesús sobre el perdó dels pecats.

124. (V. 6) λεγοντες TO (D W, *dicentes* d it), com en Lc 5,21 D | om. TA [v.l. NR].

125. (V. 7) οτι ουτος ουτως λαλει TA* (B Θ 482), introduint una constatació | Τι ουτος ου. λ.; TO (D, *quid hic sic loquitur?* d *rell*; NA²⁷), encapçalant una qüestió.

126. αμαρτιας TA | τας αμ. D [v.l. NR].

127. εις ο θεος TA (*solus deus* d) | ο θεος D.

124) El TA considera en bloc els raonaments que alguns lletrats van fent en llur interior (ησαν... διαλογιζομενοι εν ταις καρδιαις αυτων); el TO, en canvi, els considera separadament (en afegir λεγοντες), distingint tres dites o raonaments no expressats de paraula¹⁸, disposats en forma de tríptic: una exclamació central, emmarcada per dues proposicions interrogatives, com es veurà a continuació.

125-127) El TA* constata simplement que van raonant admirant-se de la manera «com aquest així parla», a saber (punt alt): «Blasfema! Qui pot perdonar pecats sinó un de sol, Déu?» El TO, en canvi, com acabem d'apuntar, fa una enumeració completa (tres) de tots els raonaments que anaven fent l'un rere l'altre en llur interior: «Com és que aquest així parla?» [A]. «Blasfema!» [B]. «Qui pot perdonar els pecats sinó Déu?» [A']. Notem l'art. anafòric (τας αμαρτιας) a «els pecats» que ja han quedat definitivament perdonats (no. 123) i l'omissió d'«un de sol», amb què el TA subratllava la unicitat de Déu (cf. 10,18 TA).

[b'] 2,8-11: *Jesús proclama l'autoritat omnímoda de l'Home sobre la terra per a perdonar els pecats*

El *setè moviment* [b'] conté la resposta de Jesús (segona/tercera menció amb art.) als pensaments formulats pels lletrats: «L'Home té autoritat a la terra per a perdonar pecats.»

18. «λεγοντες ref. also to unexpressed thoughts [*Graecitas*] §368» (Zerwick-Grosvenor 191), a propòsit del par. de Lc 5,21.

128. (V. 8) και ευθως TA* | κ. ευθεως TA² (A C *pm M*) | και TO (D W [d] it) [v.l. NR].

129. (τω πνευματι) αυτου TA | *om.* TO (D W *pc d it*) [v.l. NR].

130. (οτι) ουτως TO (D *pm, sic d*) | *om.* TA (B W Θ 2427 it *sy^p sa^{ms}*).

131. λεγει TA | ειπεν TO (A C D Θ *pm, dixit d it*) [v.l. NR].

132. αυτοις TO (D *rell, illis d*) | *om.* TA (B Θ *pc ff²*) [v.l. NR].

133. (V. 9) τω παραλυτικω, TA, «al paralític» | τ. παραλυτω D, «al paralizat» | *om.* W *pc* [v.l. NR].

134a. «Αφιενται σου αι αμαρτια», η ειπειν· «Εγειρου και αρον τον κραββατον σου και περιπατει»; TA* (B 28. 2427) | «Αφεωνται κτλ.», η ειπειν· «Εγειρε κτλ.»; TA² (A C W 0130 *pm*) | «Εγειρε, αρον τ. κρ. σου κ. υπαγε εις τον οικον σου», η ειπειν· «Αφεωνται σοι αι αμαρτια»; TO (D, «*Surge et tolle grabatum tuum et uade in domum tuam*», *aut dicere: «Demittuntur tibi peccata» d*) [v.l. NR].

134b. Αφιενται TA* (S B 28. 565. 1342. 2427 [*Demittuntur d*] *lat eth; Diatess^{sy}*), *pr.* | -εωνται TO/TA² (A C D L W Δ Θ 0130 *f^{1.13} 33 M b sy arm; Aug.*), *pf.*

134c. Εγειρου TA* (B L Θ 28. 2427), *imper. mèdio-pass.* | Εγειρε TO/TA² (A C D *rell, Surge d*), *imper. act.*

134d. και αρον τον κραββατον σου TA* (P⁸⁸ S A B K Θ 28. 565. 892. 1241. 2427 *pm, et tolle grabatum tuum d lat; Eriph*) | κ. αρον σου τ. κρ. TA² (Γ Δ 0130. 2542 *pm*) | αρ. τ. κρ. σου TO* (C D L *f¹ [33]. 579. 700^c. 1424. [l 2211] pc f l q vg^{cl}*) | *om.* TO² (W *f¹³ pc b c e*).

134e. περιπατει TA (A B C W Θ *f^{1.13} 2427 M lat sy sa; Eriph*) | υπαγε εις τον οικον σου TO (D [33], *uade in domum tuam d a ff² r¹*).

135. (V. 10) αφιενται αμαρτιας επι της γης TA* (B Θ 2427 *pc*) | αφ. επι τ. γ. αμ. TA² (A K Γ *f^{1.13} 28. 565 pm sy^h*) | επι τ. γ. αφ. αμ. TO* (P⁸⁸ S C D L Δ 0130. 33. 579. 700. 892. 1241. 1424. 2542. *l 2211 pm, in terra demittere peccata d lat sy^p sa^{ms} bo*) | αφ. αμ. TO² (W *pc b q*).

128) La marca d'*immediatesa temporal* de la recensió alexandrina (noteu la confusió de les dues formes), absent del TO, corroboraria que aquesta recensió considera en bloc els raonaments que anaven fent alguns lletrats (*supra*, nos. 124-125).

129) L'afegitó del pronom αυτου per part del TA és superflu, ja que l'expressió τω πνευματι, amb art., tan sols pot fer referència a l'esperit personal de Jesús (cf. Mc 8,12 D, on el TA afegeix igualment el pronom).

130) L'absència de l'adv. ουτως davant διαλογιζονται en el TA confirma el que acabem de dir. El TO, després d'enumerar els tres raonaments dels lletrats, continua dient que Jesús anà llegint interiorment els diversos raonaments que aquells anaven formulant (διαλογιζονται, *pr.*) en llur ment fins a tenir-ne consciència clara (επιγνους, *aor.*). La diferència entre καρδια (lletrats) i πνευμα (Jesús) indica que el coneixement que en té Jesús és molt més profund i conscient que el simple raonament dels lletrats.

131-132) El *pr.* escaritat λεγει (TA) és més emfàtic que l'*aor.* ειπεν αυτοις (TO). El TO sembla voler reservar l'èmfasi per a l'incís intercalat pel redactor -λεγει τω παραλυτικω- (v. 10) entre el dilema que Jesús proposa als lletrats i la triple ordre que adreça al paralític sense solució de continuïtat.

133) La var. del còdex Bezae podria ser deguda a haplografia (παραλυτ<ικ>ω), però també podria ser una substantivació de l'adj. παραλυτος, «l'individu paralizat», en general, fent abstracció del cas concret del paralític (cf. vv. 3 [sense art.].4 [amb art.].5 [amb art.]).

134) El canvi d'ordre dels incisos integrants del dilema que Jesús planteja als lletrats no es reflecteix en les edicions crítiques modernes, que es limiten a ressenyar les diferents variants desconnectades les unes de les altres. Aquest canvi d'ordre, el còdex Bezae tan sols el presenta en el passatge de Mc, no així en els passatges sinòptics (Mt i Lc). Es tracta d'una lliçó molt singular, digna, per tant, de ser tinguda en compte. L'ordre que presenta el TA té la seva lògica dins el fil narratiu: «Què és més fàcil, dir al paralític: “Et són perdonats els pecats”, o dir: “Aixeca't i carrega la teva llitera i posa't a caminar”?» El primer membre del dilema no faria sinó reprendre el que Jesús havia dit suara al paralític (v. 5), mentre que el segon constituiria un nou cop d'efecte, com si fos més difícil per suposat fer aixecar un paralític que no pas perdonar-li els pecats. La inversió del còdex Bezae pressuposa tot el contrari: «Què és més fàcil, dir a l'individu paralytitzat: “Aixeca't, carrega la teva llitera i vés-te'n a casa teva” [A], o dir: “T'han quedat perdonats els pecats” [B]?», en el sentit que, segons Jesús, li hauria estat més fàcil d'ordenar al paralític que s'aixequés que no pas de perdonar-li els pecats. Tot seguit reprendrà el tema del perdó dels pecats [B'] i confirmarà que tenia autoritat per a fer-ho dient al paralític que s'aixequi, es carregui la llitera i se'n vagi a casa seva [A']. Com es pot observar, el TO ha ordenat quiàsticament els quatre membres [A B // B' A']. Segons la recensió occidental, doncs, l'accent no es posaria en la guarició, ans bé en el poder que té l'Home per a perdonar els pecats, constituint el pecat la causa de la paràlisi, i el fet d'aixecar-se, simplement l'efecte del perdó.

135. El TA posa èmfasi en el fet que l'Home té autoritat per a *perdonar* pecats a la terra, mentre que el TO emfatitza que té autoritat *a la terra* per a perdonar pecats.

[a'] 2,12: *Impacte del redreçament de l'home en el si de la casa d'Israel*

El *darrer moviment* [a'] conté la reacció d'estupor de «tots» els qui es trobaven a la casa d'Israel («es congregaren molts» i «alguns lletrats allí asseguts») en veure l'home redreçat del tot i tornant-se'n a casa seva.

136. και εγερωθη TA | κ. ευθεως εγ. TO (D, *et statim surrexit* d) [v.l. NR].

137. και ευθυς αρας TA | κ. αρ. TO (D W Θ, *et sublato* d) [v.l. NR].

138. εμπροσθεν παντων TA (P⁸⁸ S B L [W] 579. 700. 892. 2427 pc) | εναντιον π. TO* (A C D 0103^{vid} f^{1.13} M [coram omnibus d]) | ενωπιον π. TO² (Θ 28. 33. 1241. 1424 pc).

139. οτι TA* (B W 2427 b) | και λεγειν οτι TO (D, *et dicerent* d) | λεγοντας οτι TA² (rell).

136-137) La immediatesa temporal (ευθεως) com el TO qualifica la prestesa amb què l'home «s'aixecà», obeint l'ordre de Jesús, en el TA es predica del fet de «sortir» (ευθυς, pres com sempre en sentit temporal).

138) La prep. impròpia emprada pel TA (εμπροσθεν) és més neutral que la del TO* (εναντιον)¹⁹, neutralitzada aquesta al seu torn pel TO² (ενωπιον tan sols l'uti-

19. Cf. Zorell, s.v. εναντιον: «c. genet. praepositionis instar a) e regione alcs., contra alqm.; b) coram alqo.»

litza Lluc-Actes entre els Sinòptics). Si bé totes tres es poden traduir per «davant de tothom», en el TO* adquireix el matís de «enfront de tothom», més d'acord amb el fet d'haver quedat tots fora de si quan veieren «sortir» (aquest cop per la porta!) l'home carregat amb la llitera.

139) Segons el TA*, el contingut de la lloança (introduït per οτι) seria: «Res de semblant mai no hem vist»; segons el TO, en canvi, a més de quedar fora de si i de lloar Déu, haurien pronunciat (tercer inf. coordinat amb els dos precedents: και λεγειν οτι) aquesta exclamació. El TA² n'hauria seguit les traces, però sense renunciar a predicar-ho de la lloança.

Mc 2,1-12 [B]

B03

[a] 2,1 Havent entrat de nou a Cafarnaüm, al cap d'uns quants dies es va saber que era a casa.

[b] 2 Es congregaren molts, fins al punt que ja no cabien ni en l'espai davant la porta, i els exposava el missatge.

[c] 3 Vénen duent cap a ell un paralític portat entre quatre.

[d] 4 Com que no podien portar-lo cap a ell per causa de la multitud, desensostraren el sostre on es trobava i, havent obert una bretxa, van despenjant la llitera on el paralític jeia.

[d'] 5 En veure en Jesús llur fe, diu al paralític: «Fill, et són perdonats els pecats.»

[c'] 6 Hi havia, però, alguns lletrats allí asseguts que anaven raonant en llur interior 7 com aquest així parlava: «Blasfema! Qui pot perdonar pecats sinó un de sol, Déu?»

[b'] 8 Immediatament, havent reconegut en Jesús amb el seu propi esperit que raonaven dintre seu, diu: «Com és això que raoneu en el vostre interior? 9 Què és més fàcil, dir al paralític: "Et són perdonats els pecats", o dir: "Aixeca't, carrega la teva llitera i posa't a caminar"? 10 Doncs bé, perquè vegeu que té autoritat l'Home per a perdonar pecats a la terra... —diu al paralític: 11 "A tu t'ho dic, aixeca't, carrega la teva llitera i vés-te'n a casa teva!"»

D05

[a] 2,1 Havent entrat de nou a Cafarnaüm, al cap d'uns quants dies es va saber precisament que era a casa.

[b] 2 A l'instant es congregaren molts, fins al punt que ja no cabien ni en l'espai davant la porta, i els adreçava un missatge.

[c] 3 Acudeixen a ell duent un paralític portat entre quatre.

[d] 4 Com que no podien apropar-se, impeditos per la multitud, desensostraren el sostre on es trobava en Jesús i van despenjant la llitera on estava el paralític ajagut.

[d'] 5 En veure, però, en Jesús llur fe, diu al paralític: «Fill, t'han quedat perdonats els pecats.»

[c'] 6 Hi havia, però alguns lletrats allí asseguts que anaven raonant en llur interior dient: 7 «Com és que aquest així parla? Blasfema! Qui pot perdonar els pecats sinó Déu?»

[b'] 8 Havent reconegut en Jesús amb l'esperit que així raonaven dintre seu, els digué: «Com és això que raoneu en el vostre interior? 9 Què és més fàcil, dir a l'individu paralizat: "Aixeca't, carrega la teva llitera i vés-te'n a casa teva", o dir: "T'han quedat perdonats els pecats"? 10 Doncs bé, perquè vegeu que té autoritat l'Home a la terra per a perdonar pecats... —diu al paralític: 11 "A tu t'ho dic, aixeca't, carrega la teva llitera i vés-te'n a casa teva!"»

[a'] 12 S'aixecà i tot seguit carregà la llitera i sortí a la vista de tothom, fins al punt de posar-se tots, fora de si, a lloar Déu: «Res de semblant mai no hem vist!»

[a'] 12 A l'instant s'aixecà, carregà la llitera i sortí enfront de tothom, fins al punt de posar-se tots, fora de si, a lloar Déu i dir: «Res de semblant mai no hem vist!»

[C] Mc 2,13-14: *Crida de Leví/Jaume d'Alfeu*

La *tercera seqüència* [C] és brevíssima, indicatiu de la gran importància que Marc li confereix. S'emmarca en la ribera occidental del mar de Galilea (cf. 1,16)²⁰ i es caracteritza per la presència d'un recaptador de tributs. Consta tan sols de tres moviments organitzats concèntricament: *a // b \\\ a'*. El centre, l'ocupa el teloneu de Leví (TA) / Jaume (TO), fill d'Alfeu, i la invitació de Jesús a seguir-lo [c]; a banda i banda, es fa referència a l'ensenyança impartida per Jesús a la multitud que ha vingut cap a ell [a] i al seguiment escomès pel recaptador de tributs [a'].

[a] 2,13: *Ensenyança a la riba del mar de Galilea*

El *primer moviment* [a] comprèn la sortida de Jesús, tot sol, de la casa d'Israel i l'ensenyança impartida a una multitud que acudí a ell.

140. (Και ἐξηλθεν) παλιν TA (*iterum d*) | *om.* D [v.l. NR].

141. πας ο οχλος TA | πας οχλος D [v.l. NR].

140) Amb l'adv. παλιν el TA connecta en estil narratiu el fet que Jesús «Sortí novament al llarg del mar» amb el primer «Tot passant al llarg del mar de la regió de Galilea» (1,16); D05 no fa aquesta connexió. Tanmateix, es tracta de dues situacions interrelacionades pel mateix marc («al llarg del mar»), però que suposen dues actituds ben diferents de Jesús: «Tot passant», la primera vegada, inaugurant la missió, i «Sortí», la segona, és a dir, fent un enèsim èxode (tercer cop que es diu d'ell que «sortí»: cf. 1,29.35), després de nous i gravíssims enfrontaments amb la institució religiosa. El TA dilueix amb l'adv. el sentit tècnic d'aquest verb, a més d'incórrer en una lleugera incongruència, ja que la primera vegada Jesús no va pas «sortir»²¹.

20. Mateos-Camacho, *Marcos* I 198, assignen el v. 13 a la perícopa precedent. De les raons allí adduïdes, la referent a la multitud del v. 13a, com a idèntica de la dels vv. 2.4 de l'episodi anterior, tan sols tindria validesa en el TA, ja que, segons el TO, es tracta d'una multitud diferent (πας οχλος no porta art. anafòric); igualment, l'ensenyança impartida per Jesús a aquesta multitud (ἐδίδασκεν αυτους) es diferencia clarament, sobretot segons el TO, de la instrucció que adreça allí a la gent (ελαλει αυτους τον λογον TA / ελαλει προς αυτους λογον D, sense art.: vegeu no. 114). D'altra banda, el canvi de marc és indiscutible (ἐξηλθεν παρα την θαλασσαν, Jesús tot sol [verb en sg.]) així com el dels personatges, una nova multitud que acut a Jesús i la descripció del recaptador de tributs.

21. Mateos-Camacho, *Marcos* I 197, tradueixen παλιν per «esta vez», «pués la salida de Jesús carecería de precedente en el relato».

141) Amb l'art. anafòric «tota *la* multitud», el TA fa referència inequívoca a la multitud que obstruïa la porta de l'edifici on es trobava Jesús. La manca d'art. en D05 (πας οχλος)²² ens adverteix que es tracta d'una multitud diferent de la que es «congregà» a la casa d'Israel, d'un col·lectiu que va multitudinàriament cap a Jesús un cop ell, i tan sols ell (εξηλθεν, sg.), n'ha «sortit», designant probablement l'auditori no-israelita que fins aleshores havia gaudit del mestratge (καθημενον) que Leví/Jaume impartia des de «el teloneu», com es veurà tot seguit.

[b] 2,14a-d: *Crida de Leví/Jaume d'Alfeu, assegut al teloneu*

En el *segon moviment* [c] es descriu el procés que culminà en la crida del no-israelita Leví/Jaume d'Alfeu, el recaptador de tributs que tenia el seu teloneu vora el mar, un procés anàleg al que se seguí en la crida dels dos cercles de «pescadors» (cf. 1,16.19).

142. Λευι (τον του Αλφαιου) TA* (P⁸⁸ S² B C L W 1. 579. 700. 892. 1241. 1424. 2427. l 2211 pm f l vgst) | Λευι TA² (S* A K Γ Δ 28. 33. 2542 pm aur q vg^{cl} co?) | Ιακωβον TO (D Θ f¹³ 565 pc, *Iacobum* d it).

142) La convicció que fou l'evangelista Mateu qui canvià el nom de Leví pel de Mateu (cf. Mt 9,9: Μαθηθαιον λεγομενον, com si es tractés d'un motiu sobreposat), a fi d'incloure'l en la llista dels Dotze (cf. Mt 10,3) s'ha forjat a partir del TA. El TO, al contrari, reté el nom de «Jaume, fill d'Alfeu», per al recaptador assegut al teloneu dels tributs –la càtedra (καθημενον) des d'on impartia una ensenyança heterodoxa– i l'inclou, per conseqüent, en la llista dels Dotze (cf. Mc 3,18). D'aquí que hom l'identifiqui com el «fill d'Alfeu», tant aquí com en la llista dels Dotze, a fi de distingir-lo del seu homònim, «Jaume, fill de Zebedeu» (cf. 1,18 i 3,17). Serà Lluc, segons el T0, qui li canviarà el nom pel de Λευι τον του Αλφαιου (Lc 5,27 D; Λευι, a seques, TA) i l'exclourà, en conseqüència, del cercle dels Dotze, pel fet de pertànyer a la tribu de Leví. El TA² adopta la forma indeclinable del TO (Lc 5,27.29 D).

[a'] 2,14e: *De recaptador de tributs a seguidor de Jesús*

En el *darrer moviment* [a'] es comprova escaridament que Leví/Jaume d'Alfeu, figura dels exclosos d'Israel, es posà a seguir Jesús, exactament com ho feren els primers deixebles israelites. No hi ha variants dignes de ser ressenyades.

22. Vegeu πας οχλος 9,15 D; 11,18 TA; οχλος 9,25; πολυς οχλος 3,7 D; 6,34; 8,1; 12,37 D; οχλος πολυς 5,21.24; 9,14; 14,43 D; οχλος ικανος 10,46. La construcció πας οχλος designa una col·lectivitat.

Mc 2,13-14 [C]

B03

D05

[a] 13 Sortí de nou al llarg del mar i tota la multitud acudia a ell, i els ensenyava.

[b] 14a Tot passant va veure Leví, fill d'Alfeu, assegut al teloneu, i li diu: «Segueix-me!»

[a'] 14e S'aixecà i el va seguir.

[a] 13 Sortí al llarg del mar i una multitud compacta acudia a ell, i els ensenyava.

[b] 14a Tot passant va veure Jaume, fill d'Alfeu, assegut al teloneu, i li diu: «Segueix-me!»

[a'] 14e S'aixecà i el va seguir.

[D] Mc 2,15-17: *La nova comunitat de Jesús*

La *quarta seqüència* [D] està ubicada en el centre de la Secció Segona. El marc, el constitueix la casa de Jesús i més en concret la sala de menjar; els protagonistes són, d'una banda, a més de Jesús (mencionat pel seu nom dues vegades), «molts recaptadors de tributs i descreguts» –entre els quals òbviament hi ha Leví/Jaume d'Alfeu– i «els deixebles» i, de l'altra, «els lletrats i els fariseus». Consta de quatre moviments, amb un doble vessant, formant la figura *a b // b' a'*. En el primer tram es descriu la nova comunitat de seguidors de Jesús integrada pels deixebles israelites i per multitud de no-israelites [a b]; en el segon tram es transcriuen les crítiques dels lletrats i dels fariseus i la resposta contundent de Jesús [b' a'].

[a] 2,15a-b: *La nova comunitat del regne, una comunitat mixta*

En el *primer moviment* [a] es fa una nova composició de lloc, la casa de Jesús i la sala de menjar, i es ressenyen els diferents comensals: Jesús, Leví/Jaume d'Alfeu, molts recaptadors i descreguts i els deixebles israelites.

143. Και γίνεται κατακεισθαι αυτον (εν τη οικια αυτου) TA* (S B [εγενετο f¹³]) | K. εγενετο εν τω κατ. αυ. TA² (A C f¹ pm M vg sy^p co) | K. εγενετο (- Θ) κατακειμενων αυτων TO* (D Θ, *Et factum est recumbentibus illis d it*) | K. γινεται ανακειμενων αυτων TO² (W al) [v.l. NR].

144. και (πολλοι) TA | om. TO (D W Θ f¹ 28 pc lat sy^p).

143-144) L'ambigüitat de l'expressió *εν τη οικια αυτου* (en teoria tant es pot referir a «la casa/comunitat» de Jesús com a la del recaptador de tributs)²³, el TA* sembla resoldre-la a favor d'aquest últim: «S'esdevé que es trobava ell (Jesús) reclinat («S'esdevingué que en trobar-se ell reclinat» TA²) a la casa d'ell (de Leví)», altrament hauria dit simplement *εν τη οικια* (cf. 7,17 D.24 D; 9,33; 10,10)²⁴, com dirà Mt 9,10,

23. Una expressió semblant, amb un doble pronom referit a persones diferents, en Mc 1,41 D: *εκτεινας την χειρα αυτου* (de Jesús) *ηψατο αυτου* (el leprós).

24. Tanmateix, Lohmeyer, *Markus* 55 («dann dann wäre der Name Jesu hernach ungeschickt nachgetragen») i Mateos-Camacho, *Marcos* I 225, entre altres, s'inclinen per referir-ho a Jesús.

on es refereix a Jesús. Lluc, en canvi, ho referirà explícitament a Leví (Lc 5,29), així com en l'altre episodi protagonitzat per l'arxirecapatador de tributs Zaqueu (19,5-6). Pel que fa al TO*, «S'esdevingué que, mentre es trobaven *ells* reclinars a la casa d'*ell*, molts recaptadors de tributs i descreguts estaven recolzats a taula amb en Jesús i els seus deixebles», el genitiu absolut en plural de l'oració subordinada engloba tant Jesús com Jaume d'Alfeu; en canvi, el singular «a la casa d'ell», tant es pot referir al darrer personatge que actuà en l'escena anterior («S'aixecà i el va seguir», v. 14e), Jaume d'Alfeu, com al personatge que encapçala generalment les perícopes. Tenint en compte que Jesús és el principal protagonista, el més lògic és que el pronom es refereixi a ell. Ho confirma el fet que en l'oració principal es precisi que «molts recaptadors de tributs i descreguts estaven recolzats a taula amb en Jesús i els seus deixebles» com un fet excepcional²⁵. En el segon moviment en donarà una explicació dient que «eren molts (els recaptadors i descreguts) els qui també l'havien seguit» (v. 15c). Jesús, però, no sentirà cap embaràs de menjar amb ells, exposant-se a les censures dels lletrats i dels fariseus; els deixebles, en canvi, tot i ser-hi presents, s'abstindran de menjar amb ells²⁶.

[b] 2,15c: *Nombrosos seguidors no-israelites en la comunitat de Jesús*

En el *segon moviment* [b] el redactor ens informa, en un incís parentètic, que eren nombrosos els seguidors de Jesús no-israelites.

145. ησαν γαρ πολλοι και ηκολουθουν αυτω TA | ησ. γ. πολ. οι και ηκολουθησαν αυτω TO (D, *erant enim multi qui et secuti sunt eum* d lat) [*v.l.* NR].

145) La primera precisió del TA és maldestra²⁷, car ja ho sabíem, que eren «molts»; el TO, en canvi, amb el και adverbial puntualitza que «Eren, en efecte, molts els qui també l'havien seguit», aportant així una nova informació, a saber, que aquells «molts» s'havien fet «seguidors» de Jesús. El TA ofereix aquesta nova informació en una segona precisió: «Eren, en efecte, molts i l'anaven seguint.»

[b'] 2,16: *Els lletrats i els fariseus censuren la conducta de Jesús*

En el *tercer moviment* [b'] apareixen d'improvís els adversaris, denunciant la conducta de Jesús davant els seus deixebles.

146. και οι γραμματεις των Φαρισαιων TA* (B W 28 *pc* sa^{mss}) | κ. γρ. των Φαρ. TA² ([P⁸⁸vid] S L [Δ] 33. [2427] *pc* b bo^{mss}) | κ. οι γρ. κ. οι Φαρ. TO (A C D Θ f^{l.13} M, *et scribae et phariseae* d lat sy^p sa^{mss} bo^{pt}).

147. ιδοντες TA | και ειδαν TO (D, *et uiderunt* d r¹) | om. W e.

25. A casa de Leví no tindria res d'estrany.

26. Les dues vegades que es parla de «menjar» estan en sg.: εσθιει (TA) / ησθεν (TO)... εσθιει.

27. Repetició en el mateix sentit de πολλοι.

148. οτι εσθιει TA (B L 33. 565. [579] *pc* b, *quia manducat* d [ff² r¹], *pr.* | οτι ησθιεν TO* (P⁸⁸ S D [Θ] 892 *aur c l vg bo^{pt}*), *impf.* | αυτον εσθιοντα TO² ([A] C 0130^{vid} *pm fl.¹³ M a f q*), *part. pr.*

149. μετα των αμαρτων και τελωνων TA* (B* L* 565. 892. 2427. [I 2211] *pc it vgst sa^{mss} bo^{pt}*) | μ. τ. τελ. κ. αμ. TA² (S A C L^c *fl.¹³ M f ff² l vg^{cl} sy sa^{mss} bo^{pt}*) | μ. τ. αμ. κ. των τελ. TO (P⁸⁸ B¹ D Θ 33).

150. και (ελεγον) TO (D, *et [dicebant] d*) | *om.* TA [*v.l.* NR].

151. οτι TA* (B C^{vid} L 33. 1424. 2427 *pc bo^{mss}*) | τι οτι TA² (A *fl.¹³ M sy^h*) | δια τι TO* (S D W, *quare d latt sa bo^{pt}*) | τι TO² (Θ *sy^{pt}*).

152. μετα των τελωνων και των αμαρτων TA* (B) | μ. τ. τελ. κ. αμ. TA² (*rell, cum publicanis et peccatoribus d; NA²⁷*) | μ. τ. αμ. κ. των τελ. D [*v.l.* NR].

146) L'expressió lit. del TA*, «els lletrats d'entre els fariseus», equival a «els fariseus lletrats»²⁸; el TA², en suprimir l'art., particularitza: «uns fariseus lletrats». EL TO, per la seva banda, distingeix entre els uns i els altres: «els lletrats i els fariseus».

147-150) El TA subordina el primer incís a l'incís principal: «en veure que menja (*pr.*)..., es posaren a dir (*impf.* successiu a l'aor.) als seus deixebles»; el TO assenyala una progressió: «no sols veieren que menjava..., sinó que anaven dient». D'altra banda, el TA* considera com un bloc (un únic art.) «amb els descreguts i recaptadors de tributs» (el TA² invertirà l'ordre conservant el bloc); en canvi, el TO els considera com dos cercles diferents: «amb els descreguts i amb els recaptadors de tributs».

151-152) Pel que fa a la censura que formulen als deixebles sobre el comportament de Jesús, el TA* la transcriu en discurs indirecte i sense interrogació: «es posaren a dir als seus deixebles que menja amb els recaptadors de tributs i amb els descreguts», diferenciant aquest cop els dos cercles heterodoxos (el TA² ho formularà en forma de pregunta, però els seguirà considerant com un sol bloc); el TO, en canvi, ho formula en discurs directe en forma de pregunta i inverteix l'ordre dels dos cercles degudament diferenciats: «Per quina raó menja amb els descreguts i amb els recaptadors de tributs?» Segons el TO, els lletrats i els fariseus es fixen i en conseqüència addueixen en primer lloc «els descreguts», els qui es declaren contraris a la Llei mosaica, la Constitució d'Israel que ells tan aferrissadament defensen, i a continuació «els recaptadors de tributs», exclosos definitivament d'Israel; el TA, en canvi, prefereix canviar l'ordre fent recurs a la figura retòrica del quiasme.

[a'] 2,17: *Jesús ha vingut a invitar els marginats*

El *darrer moviment* [a'] conté la contundent resposta de Jesús sobre la seva missió: els marginats des del punt de vista religiós i polític són els seus invitats preferits.

153. (λεγει) αυτοις TA | *om.* TO (P⁸⁸ D W *fl* 28 d it).

154. οτι TA (P⁸⁸ B Δ Θ 565. 2427 *pc*; entre claudàtors NA²⁷) | *om.* TO (S A C D W *fl.¹³ 33 M latt sy*).

28. Vegeu Mateos-Camacho, *Marcos* I 226.

153-154) El TO no circumscriu la resposta de Jesús als lletrats i fariseus, com fa el TA: «els diu, a saber», als qui li havien fet indirectament la censura a través dels deixebles, sinó que confereix al *logion* de Jesús un caire universal: «diu», sense més.

Mc 2,15-17 [D]

B03

[a] 15a S'esdevé que es trobava ell reclinat a la casa d'ell, i molts recaptadors de tributs i descreguts estaven recolzats a taula amb en Jesús i els seus deixebles.

[b] 15c (Eren, en efecte, molts i l'anaven seguint.)

[b'] 16 Els lletrats fariseus, en veure que menja amb els descreguts i recaptadors de tributs, es posaren a dir als seus deixebles que menja amb els recaptadors de tributs i amb els descreguts.

[a'] 17 En sentir-ho en Jesús els diu: «No tenen menester, els qui estan robusts, de metge sinó els qui es troben malament: no he vingut a cridar justos sinó descreguts!»

D05

[a] 15a S'esdevingué que, mentre es trobaven ells reclinats a la casa d'ell, molts recaptadors de tributs i descreguts estaven recolzats a taula amb en Jesús i els seus deixebles.

[b] 15c (Eren, en efecte, molts els qui també l'havien seguit.)

[b'] 16 Els lletrats i els fariseus no sols veieren que menjava amb els descreguts i amb els recaptadors de tributs, sinó que anaven dient als seus deixebles: «Per quina raó menja amb els descreguts i amb els recaptadors de tributs?»

[a'] 17 En sentir-ho en Jesús diu: «No tenen menester, els qui estan robusts, de metge sinó els qui es troben malament: no he vingut a cridar justos sinó descreguts!»

Josep RIUS-CAMPS

Església de Sant Pere de Reixac

Apartat 41

E - 08110 MONTCADA I REIXAC (Barcelona)